

COMMUNICATION BETWEEN NON-PROFIT AND NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS AND REGIONS IN RURAL AREAS OF CZECH REPUBLIC

KOMUNIKACE NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ A KRAJŮ VE VENKOVSKÉM PROSTORU

Pavína Varvažovská

Abstrakt:

Rokem 2002 byla ukončena reforma veřejné správy a výrazně se posílila kompetentnost krajů. Zároveň se klade větší zodpovědnost na místní samosprávu. Upevňuje se možnost samostatného řízení života obce a tím se rozvíjí role občanské společnosti. Situace otvírá možnost pro nestátní neziskové organizace, zejména v dotačním a grantovém řízení. Poskytování dotací se postupně přesouvá na kraje a půjde zejména o podporu projektů na místní a regionální úrovni. V roce 2003 probíhal příliv finančních zdrojů z krajů pro neziskové nestátní organizace podle stejných pravidel jako v letech předcházejících. Přelomový bude rok 2004, kdy z centra na kraje bude přerozděleno mnohem více finančních prostředků na granty. Bude tedy záležet na krajích, jak budou vytvářet vlastní grantový systém a jak budou spolupracovat s Radou vlády pro nestátní neziskové organizace a se samotnými nestátními neziskovými organizacemi.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace chce stále podporovat komunikaci a diskusi na mezikrajské a mezirezortní úrovni a také chce zpřístupňovat informační a komunikační systém o nestátních neziskových organizacích, zejména před vstupem a po vstupu ČR do EU. S postupnou decentralizací státních dotací se bude i omezovat vztah ústředních státních orgánů k neziskovému sektoru. Vztah se postupně omezí jen na legislativu a na dotaci celostátních projektů. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace bude mít klíčovou úlohu v zajišťování toků informací mezi všemi zúčastněnými stranami.

Na procesu formování spolupráce ze strany nestátních neziskových organizací s kraji se výrazněji, vedle NNO přímo zaměřených na komunitní (regionální) rozvoj, výrazněji podílí seskupení NNO nabývajících různých podob. NNO v některých regionech mnohdy úspěšně spolupracují i s dalšími subjekty v regionu, jako jsou např. regionální rozvojové agentury informační střediska nebo hospodářské komory. Důležitou úlohu tu rovněž hrají regionální konference NNO, kde dochází k volbám zástupců do orgánů kraje. Nabízí se zde jedna z mála příležitostí k vyjednávání společných cílů a požadavků. Důležitým momentem je zde i výměna kontaktů a informací.

Spolupráce nestátních neziskových organizací a krajů se stále potýká s řadou nedostatků. Na straně kraje je to jejich krátká existence a nejasně vymezená pravidla poskytování, získávání a výměny informací v prostředí. Často je také vyvíjen tlak na NNO, aby se podřídily vnitřnímu chodu krajské samosprávy. Ze strany NNO je to nezkušenost a nevyzrálость některých neziskových organizací, které neznají své příležitosti a možnosti, jak účastnit se na chodu místní samosprávy.

Abstract:

In the year 2002 had been completed the public administration reform which strengthened competences of the regions significantly. At the same time, a greater responsibility was laid on local self-government. The opportunity of self-administration of each village was being strengthened and thus the role of civil society became more important. This situation opened possibilities for non-governmental and non-profit organizations,

especially in subsidy and grant proceedings. The grants administration has been relocated to regional level where mostly the projects for local and regional level would be supported. In the year 2003 proceeded the financial supply from regional level to non-profit and non-governmental organizations according to equal regulations as in the previous years. Nevertheless, the year 2004 shall become a breaking year. From the centre to regions should be redistributed a greater amount of financial support for grants. The creation of the grant system will thus be dependent on each region and its ability to cooperate with Governmental Council for non-profit and non-governmental organizations as well as the NGO's themselves.

The Governmental Council for non-profit and non-governmental organizations still intends to support communication and discussion on inter-regional and inter-department level, and tries to strengthen the information and communication system concerned with non-profit and non-governmental organizations, especially before the accession of the Czech republic to the European Union (also after). With the consecutive decentralisation of state subsidies also the relationship between central state bodies and non-profit and non-governmental organizations shall become limited. The relation shall be consecutively restricted just to legislative and subsidies for national projects. The Governmental Council for non-profit and non-governmental organizations should play a key role in information supply between all participating parties.

On the formation processes of cooperation take part also configurations which acquire different figures – standing next to the non-profit organizations aimed at community (regional) development. NGO's cooperate with further subjects in the region very successfully in many cases, e. g. with regional development agencies, information centres or chambers of commerce. An important role play also regional NGO's conferences where the deputies elections for bodies on regional level take place. This is one of the few opportunities for common aims and requirements negotiations. One of the important moments is also the interchange of contacts and information.

Cooperation between non-profit and non-governmental organizations and regions still faces many deficiencies. On the regions side, the main problem is its short existence and not clearly specified regulations for information provision, information gathering and information change. There is also a significant pressure pursued on NGO's in order to subordinate their activities to the inner processes of the regional self-government. According to the NGO's side, it is an inexperience and greenness of some of the non-profit organizations which don't realize their opportunities and possibilities of participation in self-government proceedings.

Klíčová slova:

neziskový sektor, veřejná správa, zákon o dobrovolnické službě, sociální a regionální rozvoj, udržitelnost neziskového sektoru, nezisková organizace, dobrovolnictví

Keywords:

Non-profit sector, public policy, the law about volunteering, social and regional development, sustainability of non-profit sector, nonprofit organization, volunteering

1. Úvod

Jedním z hlavních znaků demokracie jsou svobodné volby, které ovšem samy o sobě nejsou zárukou odolnosti demokratické společnosti. Životaschopnost demokracie závisí na existenci nepřetržitého dialogu mezi jednotlivci a vládou, mezi občany a jejich představiteli. Pevná občanská společnost poskytuje prostor pro nepřetržitou účast občanů na veřejném životě právě i v období mezi volbami. Činnosti občanské společnosti stmeluje tzv. třetí sektor, který udržuje společenskou stabilitu a vytváří ovzduší důvěry a respektu k vládě a

zabezpečuje pluralismus. Svým působením tak napomáhá vytvářet pevnější, silnější a zdravější základy skutečné demokracie.

1.1 Pojmy

Terminologie nestátních neziskových organizací není stále dost ujasněna. Nejčastěji užívaný pojem je „neziskový sektor“. Představuje soubor organizací, které nebyly založeny pro dosahování zisku, z něhož by profitovali vlastníci nebo vedení organizace. Případný zisk se musí znovu vrátit do organizace, která ho použije pro své konkrétní cíle. Z dalšího úhlu pohledu se vyskytuje termín „nevládní (popř. nestátní) organizace“ nebo i „nezávislý sektor“, který naznačuje působení organizací nezávisle na státě. Definice pro třetí sektor dosud není přesně určena, což způsobuje rozličné chápání, co vlastně třetí sektor je a čím se přesně zabývá. Označení „třetí sektor“, vyjadřuje fakt, že vznikl jako protipól k podnikatelským organizacím a ke státu. Termín „dobrovolnický sektor“ nezahrnuje celý neziskový sektor jako takový, ale pouze zdůrazňuje úlohu dobrovolné činnosti v celém sektoru. Tento termín je tedy trochu zavádějící, i když se používá v širším slova smyslu pro označení nevládních organizací jako celku.

Termín „občanská společnost“ se jeví jako pojmem nejobecnější, nejširší a i jako pojem s určitým politickým významem. Občanská společnost zahrnuje neziskové organizace v užším slova smyslu, tedy organizace poskytující různé zdravotně sociální a vzdělávací služby, dobročinné instituce, sportovní kluby, nadace, zájmové skupiny a občanská sdružení působící v oblasti ochrany zdraví a životního prostředí, vzdělávání, kultury a filantropie. Občanská společnost také může zahrnovat i veřejnoprávní, soukromoprávní i státem založené subjekty a neformální zájmová uskupení. Můžou to být církve, univerzity a dokonce někdy i družstva a odborové organizace. Jsou to uskupení, která dávají svým zaměřením nebo posláním občanům širokou možnost realizovat své cíle a podílet se na veřejném životě. Občanskou společností můžeme také chápat „veřejný prostor“, který by měla mít demokratická společnost pro setkávání, diskusi a hledání společných optimálních řešení. Občanský sektor svým způsobem propojuje a změkčuje tvrdé vztahy mezi dvěma pevnými body, které tvoří na jedné straně veřejný sektor, stát, který poskytuje občanům bezpečnost a sociální jistoty a na druhé straně soukromé podnikatelské organizace, zaměřené převážně na konkurenci a zisk.

Chápání neziskového sektoru může být i rozdílné z hlediska oboru činností. Ekonomové chápou třetí sektor jako určitý spojovací prvek mezi státními orgány a podnikatelskými subjekty. Politologové uvažují o nestátních organizacích jako o určitém rozhraní mezi sférou politiky a sférou zájmů jednotlivých skupin občanů. Sociologové považují třetí sektor jako prostor mezi občanem a celou společností. Náhled na neziskové organizace může být jakýkoliv, ale ze všech pohledů je patrný zásadní charakteristický rys. Jedná se vždy o organizaci neziskovou, samostatnou a samosprávnou, dobrovolnou s veřejnou prospěšností.

1.2 Historie

Občanská společnost má v českých zemích bohatou tradici. Prvopočátky dobročinnosti a humanitárních aktivit na našem území spadají až k samotnému začátku českých dějin a křesťanské filosofie u nás. Historické nadace a spolky měly vždy významný podíl na liberalizaci státní moci nebo národní, kulturní a společenské identity. Tradice byla bohužel utlumena dvěma totalitními režimy – fašistickým a komunistickým, kdy byla jakákoliv iniciativa občanů nežádoucí. Po roce 1989 nastala zásadní změna a začaly vznikat tisíce neziskových organizací. V roce 1990 byl přijat nový Zákon o sdružování, který umožnil práva občanů na sdružování. V roce 1992 byly přijaty zákony o svobodě náboženské víry a postavení církví a další zákony upravující právní fungování neziskových organizací. V roce

1995 byl přijat Zákon o obecně prospěšných společnostech, který umožnil vytvořit nový typ organizace uvnitř neziskového sektoru. Řešil způsob financování jako vlastní příjmy z poskytovaných veřejně prospěšných služeb. V roce 1997 byl konečně přijat Zákon o nadacích a nadačních fondech. Nadace a nadační fondy jsou jediným organizačním typem, který představuje zdroj finančních prostředků pro aktivity jiných neziskových organizací.

2. Cíl a metodika

Cílem příspěvku je orientačně nastítnit problematiku komunikace nestátních neziskových organizací a krajů v České republice těsně před vstupem ČR do Evropské unie. Stat' se v první části zaměřuje stručně na obecné vymezení pojmů, pozici a historii neziskového sektoru na našem území. V druhé části jsou shrnuty poznatky o komunikaci nestátních neziskových organizací s představiteli veřejné správy a krajů. Příspěvek je pouze informativní a nabízí možnost k diskusi. Může být i podkladem nebo podnětem k podrobnější analýze problému, což by mohlo být i tématem pro další badatelský projekt.

Východiskem k zamyšlení je převážně studium dokumentů v čase i prostoru. Autorka vychází z nejrozumnějších zdrojů a poznatků, na které se odkazuje nebo je přímo cituje.

3. Výsledky

3.1 Finanční zdroje

Kvalita, síla a životaschopnost občanské společnosti zcela jistě závisí na prostředí, v kterém vyvíjejí svoji činnost. Nepochybně nejdůležitějším faktorem jsou finanční zdroje, které se získávají z pěti pramenů. Spolupráce s vládními orgány, mezinárodními institucemi a podnikateli, která je založena na bázi partnerství se státními institucemi i podnikateli. Vlastními příjmy se rozumí získání veřejné zakázky neziskovou organizací, která přiměřenými poplatky si vytvoří vlastní zisk, který znovu vrátí do organizace na použije pro své konkrétní cíle. Individuálními dary jsou důležitým zdrojem financí a jsou závislé na aktivitě neziskové organizace, štědrosti dárců a sponzorů a v neposlední řadě na práci dobrovolníků, kteří pomáhají neziskovým organizacím dosahovat stejných výsledků jako ve státním i ziskovém sektoru za podstatně nižší cenu. Podpora poskytovaná domácími a zahraničními nadacemi sehrála velkou roli v podpoře neziskovým organizacím ihned po politických změnách v roce 1989. Soukromé i státní zdroje západních demokracií daly prvotní impuls k vytvoření širokého spektra zaměření nově vznikajících neziskových organizací. Pro budoucnost neziskových organizací je nutné se už nespolehat na zahraniční zdroje, ale vyhledávat domácí finanční zdroje. Jak uvedl velvyslanec Delegace Evropské komise v ČR Ramiro Cibrián, bude nutné vyvinout velké úsilí na to, aby se český neziskový sektor začít víc spolehat na domácí prostředky a dárce.¹ Poslední zdroj financování je založen na principu partnerství, kde je nutná spolupráce všech tří sektorů, znalost prostředí, vzájemná důvěra a pomoc. Logicky existuje souvislost mezi silnou občanskou společností a silnou ekonomikou státu. Silný občanský sektor se tak i může stát silným „konkurentem“ pro státní i soukromý sektor, což zvyšuje efektivitu a snižuje náklady.²

Problematikou neziskového sektoru se zabývá Rada vlády pro nestátní neziskové organizace, která je součástí Úřadu vlády. V Radě jsou v převaze zastoupeny neziskové organizace všech forem a zástupci ústředních orgánů státní správy, kteří mají vztah k neziskovému sektoru. Hlavním úkolem Rady je administrativní rozdělení finančních prostředků vyčleněných pro Nadační investiční fond a zprostředkovává dialog mezi neziskovým sektorem a státem. Rada se zabývá meziresortní analytickou činností v oblasti

¹ Ramiro Cibrián, Neziskové organizace v EU, konference „Neziskové organizace a EU v roce 2001“, Praha.

² Hana Frišenská, zdroje financování NNO, Obecné otázky NNO, Agnes, Praha 1999.

poskytování dotací neziskovým organizacím. Státní rozpočet každoročně podporuje rozvoj a aktivity nestátních organizací částkou 2 mld. Kč podle působení jednotlivých ministerstev. Dnem 1. 1. 2001 nabyly účinnosti dva zákony, které mají rozhodující vliv na měnící se podobu státní dotační politiky vůči neziskovým organizacím. Jde o Zákon č. 218/2000 Sb. O rozpočtových pravidlech a Zákon č. 250/2000 Sb., O rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.³ První etapa rozdělení investičního fondu proběhla v roce 1999 a bylo rozděleno 500 mil. Kč. Během roku 2001 proběhla druhá etapa rozdělení zbývajících prostředků kategorie Nadační investiční fond, které spravuje Fond národního majetku. Výběrové řízení pro vládu ČR provádí Rada vlády pro nestátní neziskové organizace. Rozdělením finanční částky z NIF proces zabezpečení neziskového sektoru nekončí. V další fázi musí nadace své nové finanční prostředky co nejvýhodněji investovat, aby pro neziskový sektor měly každý rok k dispozici co největší částku.

3.2 Regiony, komunikace NNO a krajů

Evropská komise zabývající se zeměmi před vstupem do EU podporuje aktivní účast občanských organizací a iniciativ. EU iniciovala několik programů cílených na zvýšení úrovně v občanské společnosti a její roli při přechodu k demokracii. Oblastí zájmu byla kvalitní činnost státní a veřejné správy, dalšího rozvoje demokracie, lidských práv, ekologie a v neposlední řadě i kvality života lidí.

Začleňování ČR do společenství EU dává podnět k diskusím o prioritách neziskového sektoru. Jakou roli může sehrát občanský sektor v období předvstupní fáze do EU? Může být silným partnerem pro řešení vnitřních věcí? To znamená předkládat efektivní a alternativní projekty, které přispějí k řešení důležitých sociálních problémů a k rozvoji regionů.

Koncepce regionálního rozvoje ČR se opírá o dokumenty jako je Strategie regionálního rozvoje nebo Regionální rozvojový plán ČR. Vzniká tak rozsáhlá národní strategie, která mimo jiné zahrnuje oblasti jako jsou surovinové a energetické zdroje, rozvoj dopravní infrastruktury, podporu malého a středního podnikání, cestovní ruch, zemědělství a další významné oblasti. Vzniká tak velmi důležitý dokument, který svou významnou vahou ovlivňuje podobu využívání rozvojové pomoci EU. V těchto dokumentech není jmenovitě počítáno s rolí nestátního neziskového sektoru. Podobné regionální rozvojové dokumenty v zemích EU byly konzultovány s veřejností prostřednictvím zástupců neziskových organizací. V ČR se stále podceňuje problematika zastoupení neziskových organizací v orgánech zabývajících se přípravou strategie regionálního rozvoje na národní úrovni. Touto problematikou se sice začala zabývat „Oborová konference aktivit místních, komunálních a regionálních“, ale výsledky jsou zatím nevelké. Metodika tvorby regionálního rozvoje se ve své situační analýze jednotlivých regionů zabývá po obsahové stránce informacemi nejen z ekonomiky a infrastruktury, ale také z oblastí demografie, zdravotně sociální péče, životního prostředí a cestovního ruchu v daném regionu. A právě v těchto oblastech často působí neziskové organizace.

V současné době se neziskové organizace jako součást občanské společnosti posouvají od běžných aktivit „věcných“ i do sféry občanské společnosti ve smyslu „veřejného prostoru“. Význam této role roste nejen s nadcházejícím vstupem ČR do Evropské unie, ale také s reformou veřejné správy a se vznikem nových krajů.

Partnerství veřejné správy a neziskového sektoru je u nás legislativně přijímáno a respektováno všemi zúčastněnými stranami. Skutečně realizují zúčastněné strany (zaměstnanci krajů i volení zástupci, pracovníci centrálních orgánů a představitelé neziskových organizací) tento princip partnerství v podmínkách nových českých krajů? Jak se zúčastněné strany navzájem poznávají, respektují a navzájem komunikují?

³ www.vlada.cz. tisková konference ministra a vedoucího Úřadu vlády ČR ing. K. Březiny, Praha, 2001.

Rokem 2003 byla dovršena další etapa reformy veřejné správy. Bylo vyřešeno územně správní uspořádání krajů a zároveň přenos působností z okresních úřadů na úřady krajské. Do správy krajů přešly i některé školy, školská zařízení, nemocnice apod. Působnosti z okresních úřadů jsou přesunuty jednak na kraje a jednak na obce s rozšířenou působností. Reforma obecně vychází z toho, působnosti, které mají přímý vztah k občanovi, jsou přesunuty na obce s pověřeným úřadem. Působnosti, které nejsou spojeny s každodenním životem, budou přecházet na krajské úřady. Zároveň se přenáší větší zodpovědnost na samosprávu. Tím se posiluje možnost samostatného řízení života své obce přímo občany, tím se tedy i posiluje úloha občanské společnosti.

Spolupráci neziskových organizací s veřejnou správou výrazně napomohl návrh Zákona o standardizaci veřejných služeb, která vybraným resortům (např. Ministerstvu práce a sociálních věcí nebo Ministerstvu zahraničí) uložila vypracovat analýzu potřeb standardizace veřejných služeb. Tento Zákon je dobrou příležitostí pro neziskové organizace, protože otevírá veřejnou soutěž s jasně stanovenými pravidly. Těmito pravidly se také ČR přiklání k evropskému trendu, protože Evropská komise připravuje přijetí směrnice o službách v obecném zájmu.⁴

Standardy kvality sociálních služeb (dále jen Standardy) byly pod vedením MPSV vytvořeny v průběhu let 2000 – 2002 zástupci odborné veřejnosti, poskytovatelů i uživatelů sociálních služeb. Hlavní význam Standardů spočívá v tom, že jejich prostřednictvím byly v ČR poprvé v historii formulovány požadavky, které odpovídají tomu, co lidé očekávají od dobrých, užitečných sociálních služeb. Standardy lze naplňovat i v aktuálním právním prostředí (a to i ve státních zařízeních) přesto, že některá kritéria nejsou zakotvena v platných legislativních normách. To je jeden z nejdůležitějších poznatků z realizace pilotních inspekcí z roku 2002⁵. Standardy jsou prvním krokem k odstranění disproporce mezi tím, co je od poskytovatelů služeb ze strany státu požadováno, a tím, co by na nich s ohledem na ochranu zranitelných skupin obyvatelstva zákonem vymáháno být mělo a není. Lze očekávat, že druhým krokem bude legislativní zakotvení požadavků, které jsou prostřednictvím Standardů formulovány. Standardy vyrovnávají příležitosti nestátních a státních poskytovatelů sociálních služeb prostřednictvím stejných požadavků na kvalitu jejich práce. Pro jednotlivé poskytovatele Standardy také přinášejí novou možnost jak prokázat vlastní kvalitu. Organizace, které poskytují sociální služby na vysoké úrovni, budou moci prostřednictvím připravovaných dobrovolných inspekcí, které jsou postaveny na porovnávání shody poskytovaných služeb se Standardy, získat konkurenční výhodu oproti těm, které jsou průměrné či podprůměrné.⁶ Další význam Standardů spočívá v tom, že byly publikovány před tím, než se stanou součástí zákona. Všichni poskytovatelé mají příležitost se připravit na požadavky, které s sebou nová legislativa nepochybně přinese.

Přestože význam Standardů je široký a dotýká se v podstatě nejen poskytovatelů, ale i zřizovatelů a uživatelů služeb, má pro nestátní poskytovatele sociálních služeb přece jen zvláštní význam. Je významným krokem k jejich zrovnoprávnění s poskytovateli zřizovanými státem a samosprávou, k uznání toho, že služby zajišťované nestátním sektorem jsou nepřehlédnutelnou a nedílnou součástí celé sítě.

Upevňuje se možnost samostatného řízení života obce a tím se rozvíjí role občanské společnosti. Situace otvírá možnost pro nestátní neziskové organizace, zejména v dotačním a grantovém řízení. Poskytování dotací se postupně přesouvá na kraje a půjde zejména o podporu projektů na místní a regionální úrovni. Resorty, které poskytují dotace nestátním

⁴ www.mvcr.cz, informace úseku veřejné správy

⁵ www.mpsv.cz, projekt realizovalo MPSV v rámci česko – britského projektu na podporu MPSV při realizaci reformy sociálních služeb.

⁶ Johnová, M.: materiál České unie pro podporované zaměstnávání

neziskovým organizacím chtějí dotační řízení výrazně urychlit. Jejich záměrem je, aby přechod kompetencí na krajskou úroveň byl postupný, navazující a plynulý.

V roce 2003 probíhal příliv finančních zdrojů z krajů pro neziskové nestátní organizace podle stejných pravidel jako v letech předcházejících. Tedy potencionální žadatelé dotací pro rok 2003 již v září 2002 mohli podávat projekty. Do hodnocení projektů se zapojili i hodnotitelé z krajů. Velkou podporu také získaly inovační a pilotní projekty. Změnou prošly i projekty podpory rozvoje sociálních služeb na místní úrovni. Ministerstvo práce a sociálních věcí provádí podrobnou analýzu projektů, které byly předloženy a podpořeny v rámci dotačního řízení. Zjišťuje, kolik projektů má skutečně krajský dopad. Na základě těchto údajů MPSV určí odpovídající klíč, podle kterého rozdělí finanční prostředky ze státního rozpočtu na dotační řízení v jednotlivých krajích. V počátku tyto finanční prostředky nebudou převedeny do krajských rozpočtů, ale kraje budou vyrozuměny, s jakými finančními prostředky mohou v rámci hodnocení předložených projektů počítat. V krajích postupně budou stanoveny hodnotící komise s týmem odborných konzultantů. Budou vlastně zastávat roli prostředníka mezi poskytovatelem, žadatelem, krajem, na jejichž úrovni se bude projekt hodnotit, a Ministerstvem práce a sociálních věcí.⁷ Kraje se tak postupně naučí hodnotit potřebnost a účelnost vynakládaných finančních prostředků, zejména pak v sociálních službách. Postupně budou kompetence převáděny na kraje.

Přelomový bude rok 2004, kdy z centra na kraje bude přerozděleno mnohem více finančních prostředků na granty. Bude tedy záležet na krajích, jak budou vytvářet vlastní grantový systém a jak budou spolupracovat s Radou vlády pro nestátní neziskové organizace a se samotnými nestátními neziskovými organizacemi.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace při Úřadu vlády ČR podporuje veškeré změny související s reformou územní veřejné správy. Její úloha spočívá v podpoře komunikace a diskuse, která neustále probíhá na mezikrajské a meziresortní úrovni. Dále chce zpřístupňovat informace o neziskových organizacích těsně před vstupem ČR do Evropské unie a podporovat přístup neziskových organizací ke strukturálním fondům.⁸ Neziskové organizace se často potýkají s otázkami, jak asi bude vypadat partnerství krajů a neziskových organizací v projektech spolufinancovaných ze strukturálních fondů a jakou roli zde budou mít nestátní neziskové organizace.

Na základě těchto faktických zjištění probíhá řada seminářů pro zástupce úřadů práce, neziskových organizací, mikroregionů, privátních firem i pracovníků krajských úřadů atd. Mnozí školitelé se shodují v názoru na roli neziskových organizací k přístupu ke strukturálním fondům. Nabízí se několik hlavních možností určité role nebo postavení neziskových organizací. Neziskové organizace mohou zastávat roli koordinátora projektu. Dále mohou být dodavateli služeb, know-how atd. (i na základě výběrového řízení, které vypíše konečný příjemce – např. kraj, úřad práce,...). Neziskové organizace mohou být samy zpracovateli projektu (mohou se účastnit veřejné výzvy k předložení projektu). Mohou být iniciátorem vzniku nového projektu, ale mohou být i samy realizátory projektu.⁹ Co ovšem žádný seminář nenahradí je zkušenost neziskové organizace komunikovat v daném kraji. Nezisková organizace by měla hledat s představiteli příslušného „svého“ kraje, města, obce, a dalších regionálních partnerů prostor pro spolupráci a diskusi. Nečekat, že s náměty za neziskovou organizací přijdou jiní (pracovníci úřadů, mikroregionů,...), je nutné, aby iniciativu přebraly přímo neziskové organizace v daném regionu.

Nové pojetí Rady vlády pro nestátní neziskové organizace při Úřadu vlády ČR dává důraz na větší zastoupení neziskových organizací. Dále na důraznější spolupráci se zástupci ústředních orgánů státní správy, které rozdělují státní dotace i se zástupci krajů, kteří budou

⁷ Žďárský, M.: legislativa a financování, panelová diskuse, www.mpsv.cz

⁸ Frištenská, H.: legislativa a financování, panelová diskuse, www.vlada.cz

⁹ Institut pro strukturální politiku, o.p.s., seminář, www.ireas.cz

s Radou spolupracovat. Nový statut počítá se vznikem tří stálých výborů, výboru pro Nadační investiční fond a nakládání s ním, výboru pro neziskové organizace a regionální rozvoj a výboru pro neziskové organizace a Evropskou unii. Prostřednictvím výborů by se do práce Rady mělo zapojit i více odborníků a zástupců neziskových organizací.

Decentralizace státních dotací bude několikaletým procesem, jehož výsledkem bude větší kompetentnost krajů a ústřední státní orgány vzhledem k neziskovým organizacím budou zastávat pouze některou nezastupitelnou úlohu. Jako je úloha legislativní, rozdělování části státních dotací na projekty celostátní nebo pilotní a výzkumné projekty. Kraje budou rozdělovat dotace na projekty s lokálním zaměřením. V přechodném období vidí Rada jako svou prioritu vzájemné zprostředkování informací, aby navzájem tyto procesy mohly zdárně na sebe působit.

4. Diskuse

Na procesu formování spolupráce ze strany nestátních neziskových organizací s kraji se výrazněji, vedle neziskových organizací přímo zaměřených na komunitní (regionální) rozvoj, výrazněji podílí seskupení neziskových organizací nabývajících různých podob. Neziskové organizace v některých regionech mnohdy úspěšně spolupracují i s dalšími subjekty v regionu, jako jsou např. regionální rozvojové agentury informační střediska nebo hospodářské komory. Důležitou úlohu tu rovněž hrají regionální konference neziskových organizací, kde dochází k volbám zástupců do orgánů kraje. Nabízí se zde jedna z mála příležitostí k vyjednávání společných cílů a požadavků. Důležitým momentem je zde i výměna kontaktů a informací.

Spolupráce nestátních neziskových organizací a krajů se stále potýká s řadou nedostatků. Na straně kraje je to jejich krátká existence a nejasně vymezená pravidla poskytování, získávání a výměny informací v prostředí. Často je také vyvíjen tlak na neziskové organizace, aby se podřídily vnitřnímu chodu krajské samosprávy. Ze strany neziskových organizací je to nezkušenost a nevyzrálost některých neziskových organizací, které neznají své příležitosti a možnosti, jak účastnit se na chodu místní samosprávy. Efektivní komunikace neziskových organizací a krajů ČR je předpokladem dobré spolupráce a realizace principu partnerství. V současné době je patrná snaha o navázání partnerských vztahů s kraji především ze strany neziskových organizací.

5. Závěr

Neziskové organizace ve spolupráci s kraji by již v roce 2003 mohly uplatnit princip partnerství při zpracování společných projektů pro Evropskou unii, aby v počátku roku 2004 mohly projekty předkládat. Tento podnět může být i výzvou pro neziskové organizace, aby zprofesionalizovaly svůj management. To například může i znamenat zprůhlednit účetnictví, realizovat skutečně efektivní akce, publikovat výroční zprávy apod. Určitě je nutné zlepšit tok informací a kulturu komunikací.

Na prahu třetího tisíciletí nebude vliv třetího sektoru zanedbatelný. Všechny společnosti demokratických zemí se ve svých koncepcích utvrzují, že třetí sektor, lidé, kteří v něm pracují a služby, které poskytuje, vytvářejí značnou politickou, ekonomickou a sociální sílu. Svou podporu občanským iniciativám a vytvářením spojení s podnikateli a veřejnou správou posiluje třetí sektor prostředí, v němž se má demokracie možnost rozvíjet. Je nutné vést v patnosti, že pozitivně rozvíjející občanská společnost nemá možnost se plně rozvinout, nedostane-li se jí všestranné podpory od státu a podniků. Investice státu i ziskového sektoru do třetího sektoru jsou investicemi do budoucnosti. Další rozvoj občanské společnosti v České republice a upevňování pozice neziskových organizací by mělo v okamžiku vstupu

do ČR do Evropské unie být na takové úrovni, aby se neziskové organizace uměly plně zapojit do proudu života v Evropské unii.

Použitá literatura:

1. Březina, K.: tisková konference ministra a vedoucího Úřadu vlády ČR , Praha, 2001.
2. Cibrián, R.: Neziskové organizace v EU, konference „Neziskové organizace a EU v roce 2001“, Praha.
3. Collins, S.: Podpora EU k NS, delegát EK v ČR, 1. Celostátní konference nadací v ČR, 9.-10.6.2000, Praha.
4. Frič, P.: Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky, Agnes, Praha 2000.
5. Frištenská, H.: zdroje financování NNO, Obecné otázky NNO, Agnes, Praha 1999.
6. Frištenská, H.: legislativa a financování, panelová diskuse, www.vlada.cz
7. Johnová, M.: materiál České unie pro podporované zaměstnávání
8. Tichý, R.: Posilování rozvoje občanské společnosti v regionech ČR, ICN, Praha 2000.
9. Žďárský, M.: legislativa a financování, panelová diskuse, www.mpsv.cz
10. www.mpsv.cz, projekt realizovalo MPSV v rámci česko – britského projektu na podporu MPSV při realizaci reformy sociálních služeb.
11. www.mvcr.cz, informace úseku veřejné správy

Kontaktní adresa:

Ing.Pavla Varvažovská, Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta
Katedra humanitních věd, Kamýcká 129, 165 21 Praha 6
Tel.: 224 382 312, Fax.: 224 382 347, e-mail: varvazovska@pef.czu.cz